

Příklady

Vícekriteriální metody

Jana Soukopová

soukopova@econ.muni.cz

Příklad č. 1

Město pro vybudování skládky komunálního odpadu obdrželo čtyři projekty v různých lokalitách. Tyto projekty označíme a_1, a_2, a_3, a_4 , takže množina rozhodovacích variant je $A = \{a_1, a_2, a_3, a_4\}$. Vhodnost projektů (lokalit) se hodnotí podle následujících pěti kritérií:

k_1 rozloha půdy, kterou bude nutné vykoupit (v hektarech) - **minimalizační**

k_2 investiční náklady (v mil. Kč) - **minimalizační**

k_3 negativní důsledky pro obyvatelstvo (ve stupnici 1=velmi negativní, 2=značné, 3=znatelné, 4=nepatrné) - **maximalizační**

k_4 negativní vlivy na vodní hospodářství (ve stejné stupnici jako u kritéria k_3) - **maximalizační**

k_5 doba předpokládaného provozu (v letech životnosti) - **maximalizační**

Údaje o jednotlivých projektech podle zvolených kritérií jsou zřejmé z následující kritériální matice:

Kriteriální matice

$$Y = \begin{matrix} a_1 \\ a_2 \\ a_3 \\ a_4 \end{matrix} \begin{pmatrix} 6,0 & 1,2 & 4 & 2 & 6,0 \\ 11,2 & 14,0 & 2 & 2 & 4,5 \\ 1,9 & 4,8 & 2 & 4 & 7,5 \\ 6,4 & 13,4 & 2 & 2 & 4,5 \end{pmatrix}$$

Převod minimalizačních kritérií na maximalizační

- *V uvedené kritériální matici jsou kritéria k_1 a k_2 stanovena jako minimalizační. Proto zavedeme pro k_1 a k_2 nové stupnice. Kdy kritérium k_1 vyjádříme ve formě úspory půdy ve srovnání s nejhorší variantou a kritérium k_2 ve stupnici udávající úspory na investičních nákladech ve srovnání s nejhorší variantou. Dostáváme pak upravenou kritériální matici Y' :*
-

Nová kritériální matice Y'

$$Y' = \begin{matrix} a_1 \\ a_2 \\ a_3 \\ a_4 \end{matrix} \begin{pmatrix} 5,2 & 12,8 & 4 & 2 & 6,0 \\ 0,0 & 0,0 & 2 & 2 & 4,5 \\ 9,3 & 9,2 & 2 & 4 & 7,5 \\ 4,8 & 0,6 & 2 & 2 & 4,5 \end{pmatrix}$$

- *Podle údajů v této matici varianta a_1 dominuje a_2 a a_4 varianta a_3 dominuje a_2 a a_4 . Varianty a_1 a a_3 jsou vzájemně nedominované. Úplným řešením je v tomto případě $D = \{a_1, a_3\}$.*
-

Příklad č. 2

- *Na základě expertního posudku je třeba zvolit vhodnou lokalitu pro výstavbu elektrárny na zpracování bioodpadů, které vznikají v zařízeních veřejného stravování (restaurace, hotely, jídelny, menzy, školní kuchyně) a podle nového nařízení EU se nesmí dále zpracovávat na masokostní moučku v kafilériích. Tato lokalita bude vybrána podle šesti kritérií.*
-

Příklad č. 2

- k_1 Počet pracovních sil, které budou nutné k provozu bioelektrárny - *max*
- k_2 Celkový objem (v MW) - *max*
- k_3 Investiční náklady na výstavbu (v mld. Kč) - *min*
- k_4 Provozní náklady na provoz (v mil Kč) - *min*
- k_5 Převážné náklady na svoz bioodpadů (v mil Kč) - *min*
- k_6 Stupeň spolehlivosti provozu dle 10 stupňové stupnice (tedy minimalizace negativních důsledků pro obyvatelstvo) - *max*
-

Hodnoty projektů dle kritérií

Varianta	k_1	k_2	k_3	k_4	k_5	k_6
a1	60	90	6	5,4	8	12
a2	50	55	1	10,6	3	2
a3	68	58	4	7,2	4	7
a4	35	75	10	7,5	7	10
a5	42	72	6	1,8	4	8
a6	80	100	7	3,6	6	6
Povaha kritéria	max	max	min	min	min	max

Kriteriální matice

$$Y = \begin{pmatrix} 65 & 90 & 6 & 5,4 & 8 & 12 \\ 50 & 55 & 1 & 10,6 & 3 & 2 \\ 68 & 58 & 4 & 7,2 & 4 & 7 \\ 35 & 75 & 10 & 7,5 & 7 & 10 \\ 42 & 72 & 6 & 1,8 & 4 & 8 \\ 80 & 100 & 7 & 3,6 & 6 & 6 \end{pmatrix}$$

Převod minimalizačních kritérií na maximalizační

□ Řešení:

$$Y' = \begin{pmatrix} 65 & 90 & 4 & 5,2 & 0 & 12 \\ 50 & 55 & 9 & 0,0 & 5 & 2 \\ 68 & 58 & 6 & 3,4 & 4 & 7 \\ 35 & 75 & 0 & 3,1 & 1 & 10 \\ 42 & 72 & 4 & 8,8 & 4 & 8 \\ 80 & 100 & 3 & 7,0 & 2 & 6 \end{pmatrix}$$

Příklad č. 3

- Vezměte hodnoty z příkladu č. 2
 - Najděte dominovanou variantu
 - Najděte ideální variantu
 - Najděte bazální variantu
-

Řešení

- Všechny varianty jsou nedominované
- Ideální varianta

$$I = (80 \quad 100 \quad 9 \quad 8,8 \quad 5 \quad 12)$$

- Bazální varianta

$$B = (35 \quad 55 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 2)$$

Příklad č. 4

V rámci OP Infrastruktura posuzujeme čtyři projekty v různých lokalitách. Tyto projekty označíme a_1, a_2, a_3, a_4 , takže množina rozhodovacích variant je $A = \{a_1, a_2, a_3, a_4\}$. Vhodnost projektů (lokalit) se hodnotí podle následujících pěti kritérií:

- k_1 vliv na zaměstnanost
- k_2 přínos pro životní prostředí
- k_3 kvalita technologie
- k_4 cena

Expertů přiřadili jednotlivým projektům body od 1 – 10 podle zvolených kritérií. Hodnocení jsou zřejmé z následující kritériální matice:

Kriteriální matice

$$Y = \begin{matrix} a_1 \\ a_2 \\ a_3 \\ a_4 \end{matrix} \begin{pmatrix} 5 & 4 & 8 & 6 \\ 9 & 7 & 6 & 7 \\ 8 & 5 & 8 & 4 \\ 9 & 6 & 3 & 8 \end{pmatrix}$$

Řešení

- Provedte charakterizaci kritérií a najděte úplné řešení
 - Protože kritérií přiřazovali hodnoty experti ve škále 1-10 jsou všechna kritéria maximalizační.
 - Všechny varianty jsou nedominované, úplné řešení je původní kriteriální matice Y
-

Příklad č. 5

Na základě expertního posudku je třeba zvolit vhodnou lokalitu pro výstavbu vodní elektrárny. Tato lokalita bude vybrána podle šesti kritérií.

- k_1 *Počet pracovních sil, které budou nutné k provozu elektrárny*
 - k_2 *Celkový objem (v MW)*
 - k_3 *Investiční náklady na výstavbu (v mld. Kč)*
 - k_4 *Celkové provozní náklady (v mil Kč)*
 - k_5 *Náklady na ŽP (v mil Kč)*
 - k_6 *Stupeň spolehlivosti provozu dle 10 stupňové stupnice (tedy minimalizace negativních důsledků pro obyvatelstvo)*
-

-
- Najděte úplné řešení
 - Najděte ideální a bazální variantu
 - Stanovte kritéria pomocí metody pořadí
 - Vyhodnoťte projekty pomocí vážené bodovací metody
-

Kriteriální matice

$$Y = \begin{pmatrix} 65 & 90 & 6 & 5,4 & 8 & 5 \\ 50 & 55 & 2 & 9,7 & 1 & 2 \\ 68 & 58 & 4 & 7,2 & 4 & 7 \\ 35 & 75 & 10 & 7,5 & 7 & 10 \\ 42 & 72 & 6 & 2,0 & 4 & 8 \\ 70 & 95 & 7 & 3,6 & 6 & 6 \end{pmatrix}$$

Převedení minimalizačních kritérií na maximalizační

$$Y' = \begin{pmatrix} 65 & 90 & 4 & 4,3 & 0 & 5 \\ 50 & 55 & 8 & 0,0 & 7 & 2 \\ 68 & 58 & 6 & 2,5 & 4 & 7 \\ 35 & 75 & 0 & 2,2 & 1 & 10 \\ 42 & 72 & 4 & 7,7 & 4 & 8 \\ 70 & 95 & 3 & 6,1 & 2 & 6 \end{pmatrix}$$

Ideální, bazální varianta a úplné řešení

ideální varianta:

$$I = (70; 95; 8; 7,7; 7; 10)$$

bazální varianta

$$B = (35; 55; 0; 0,0; 0; 2).$$

Úplné řešení

matice Y

Stanovení vah

Pořadí od 1 – 6 (nejlepšímu přiřadíme nejvyšší hodnotu 6...)

$$v_1 = 0,047$$

$$v_2 = 0,238$$

$$v_3 = 0,286$$

$$v_4 = 0,143$$

$$v_5 = 0,095$$

$$v_6 = 0,191$$
